

2015-жылдын январь-ноябрь айларындагы акча-кредит көрсөткүчтөрүнүн динамикасы

2015-жылдын январь-ноябрь айларында экономиканын өсүш арымы (УСКнын алдын ала маалыматтары боюнча) 3,6 пайызды (2014-жылдын январь-ноябрь айларында – 4,0 пайызды) түзгөн, «Кумтөрдү» эске албаганда реалдуу ИДӨ 3,8 пайызга (2014-жылдын январь-ноябрында – 4,8 пайыз) өскөн.

2015-жылдын башталышынан тартып топтолгон инфляция ноябрь айынын акырына карата абал боюнча 2,3 пайыз чегинде катталган, ал эми ушул эле жылдын ноябрында инфляция жылдык мааниде 3,8 пайызды (2014-жылдын ноябрында инфляция жылдык мааниде – 10,2 пайызды) түзгөн. ЭВФ ыкмасы боюнча¹ базалык инфляция 2015-жылдын ноябрында жылдык мааниде – 8,4 пайызды (2014-жылдын ноябрында – 7,7 пайызды) түзгөн.

АКШ долларынын сомго карата расмий курсу 2015-жылдын башталышынан тартып 28,9 пайызга өсүү менен 1 АКШ доллары үчүн 75,9000 сомду (2014-жылдын январь-ноябрь айларында – 17,0 пайызды) түзгөн.

Акча базасы отчеттук жылдын январь-ноябрында 1,1 пайызга кыскаруу менен 63 793,3 млн сомду (2014-жылдын январь-ноябрында 10,7 пайызга төмөндөгөн) түзгөн, анын ичинде жүгүртүүдөгү акчалар башка депозиттик корпорациялардын камдарынын 21,7 пайызга көбөйүшүндө 4,0 пайызга азайган.

Жүгүртүүдөгү акчалардын өсүшүнө салыштырганда, башка депозиттик корпорациялардын камдарынын өсүш арымынын озушу, башка депозиттик корпорациялардын камдарынын салыштырма салмагынын көбөйүүсүн шарттаган, буга ылайык 2015-жылдын ноябрынын акырына карата абал боюнча акча базасынын түзүмү төмөнкүчө:

- жүгүртүүдөгү акчалардын үлүшү 85,9 пайызды түзгөн;
- башка депозиттик корпорациялардын камдарынын үлүшү 14,1 пайызды түзгөн.

Башка депозиттик корпорациялардын камдарынын түзүмүндө милдеттүү камдар жыл башына бери 7 970,6 млн сомду түзүү менен 19,1 пайызга көбөйгөн, ал эми үстөк камдар (арылткандан кийин) 46,6 пайызга 1 032,4 млн сомго чейин (2014-жылдын январь-ноябрында милдеттүү камдар 19,2 пайызга өскөн болсо, ал эми үстөк камдар 41,1 пайызга көбөйгөн) өскөн.

Акча базасынын кыскарышы Улуттук банктын операцияларына шартталган, алар жыл башынан бери аны 12,2 млрд сомго азайтышкан. Өкмөттүн операциялары, тескерисинче, акча базасын 12,2 млрд сомго көбөйткөн.

2015-жылдын январь-ноябрь айларында акча базасына көбүнчө Улуттук банктын төмөнкү операциялары таасирин тийгизишкен:

- валюталык интервенциялар акча базасын 16,7 млрд сомго азайткан;
- акыркы инстанция кредиттери – январь-ноябрь айларында берилген каражаттардын дүң көлөмү 1,9 млрд. сомду түзгөн.
- кредиттик аукциондор – январь-ноябрь айларында берилген каражаттардын дүң көлөмү 1,5 млрд сом чегинде катталган;
- ички рынокто алтынды сатып алуу – 0,5 млрд сомго.

Улуттук банк мындан тышкары арылтуу операцияларын жүргүзгөн (ачык рыноктогу операциялар жана «овернайт» депозиттери): алардын орточо күндүк көлөмү 2,5 млрд сомду түзгөн.

Таза чет өлкө активдери (ТЧА) 2015-жылдын январь-ноябрында 14,4 пайызга (же 15 081,5 млн сомго) негизинен, таза эл аралык камдардын (ТЭК) 15 406,5 млн сомго өсүшү эсебинен көбөйгөн. Алтын кен казып алуу жайларын иштетүүдөн акча каражаттарынын, ошондой эле мамлекеттик бюджетти колдоого кредиттердин жана гранттардын келип түшүүлөрү таза эл аралык камдардын өсүшүнө негизги салым кошушкан.

¹Жалпы инфляциядан азык-түлүк товарлары жана электр энергиясы, газ жана отундун башка түрлөрү алынып салынат

Дүң эл аралык камдар отчеттук мезгил ичинде доллар эквивалентинде 1 739,1 млн АКШ долларын түзүү менен 219,5 млн АКШ долларына азайган.

Таза ички активдер (ТИА) отчеттук мезгилде 39,1 пайызга же 15 760,1 млн сомго (өткөн жылдын тиешелүү мезгилинде 40,1 пайызга) азайган. Валюта курстарынын жана баалуу металлга баанын өзгөргөндүгүнөн улам, чет өлкө валютасындагы активдерди жана алтынды кайра баалоого байланыштуу, капитал эсептеринин 7 073,7 млн сомго көбөйүүсү, башка статьялардын 6 619,2 млн. сомго азаюусу, Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн эсептери боюнча милдеттенмелердин 966,6 млн сомго көбөйүүсү башка финансы мекемелердин алдында милдеттенмелердин Россия-Кыргыз өнүктүрүү Фондунун операцияларына байланыштуу 718,6 млн сом өлчөмүндө көбөйүүсү жана Улуттук банктын коммерциялык банктар алдындагы милдеттенмелеринин 381,9 млн. сомго көбөйүүсү, таза ички активдердин төмөндөөсүнө негизги салым кошкон.

Акча топтомдорунун өзгөрүшү

Банктардан тышкаркы нак акчалардан жана улуттук валютадагы² депозиттерден турган *М2 акча топтому*, 2015-жылдын январь-ноябрында 76 461,2 млн сомду түзүү менен 7,2 пайызга азайган (2014-жылдын январь-ноябрында 8,9 пайызга төмөндөгөн).

М2Х кеңири мааниде колдонулуучу акча массасы отчеттук мезгил ичинде 139 783,5 млн сомду түзүү менен 12,2 пайызга көбөйгөн, бул негизинен башка депозиттик корпорациялардын депозиттеринин 24,3 пайызга, 90 265,1 млн сомго чейин (2014-жылдын январь-ноябрь айларында М2Х 2,8 пайызга көбөйгөн) өсүшү менен шартталган.

М2Х кеңири мааниде колдонулган акча массасынын түзүмү төмөнкүчө:

- банктардан тышкаркы нак акчалардын үлүшү – 35,4 пайыз (2014-жылдын 1-ноябрында – 42,7 пайыз);

- улуттук валютадагы депозиттердин үлүшү – 19,3 пайыз (2014-жылдын 1-ноябрында – 24,0 пайыз);

чет өлкө валютасындагы депозиттердин үлүшү – 45,3 пайыз (2014-жылдын 1-ноябрында – 33,3 пайыз).

Чет өлкө валютасындагы депозиттер 63 322,3 млн сомду түзүү менен 50,2 пайызга, алмашуу курсунун таасирин эске албаганда 17,7 пайызга өскөн, ал эми улуттук валютадагы депозиттер 11,6 пайызга 26 942,8 млн сомго чейин кыскарган. Натыйжада, депозиттердин жалпы көлөмү 2015-жылдын январь-ноябрь айларында 90 265 1 млн сомду түзүү менен 24,3 пайызга (2014-жылдын январь-ноябрында 20,6 пайызга) өскөн.

М2Х кеңири мааниде колдонулуучу акча массасында камтылган депозиттерди долларлаштыруу деңгээли отчеттук жылдын ноябрынын акырына карата өтүп жаткан жылдын башталышындагы деңгээлге салыштырганда, 12,2 пайыздык пунктка көбөйүү менен 70,2 пайызды түзгөн.

*Экономикага кредит*³ 2015-жылдын январь-ноябрында 97 640,6 млн сомду түзүү менен 18,9 пайызга, алмашуу курсунун таасирин эске албаганда – 4,1 пайызга өскөн (2014-жылдын январь-ноябрында экономикага кредит, тиешелүүлүгүнө жараша 40,4 жана 29,3 пайызга өскөн).

2015-жылдын январь-ноябрь айларында банк тутумунун таза чет өлкө активдери 132 627,1 млн сомду түзүү менен 24 037,5 млн сомго (22,1 пайызга), (өткөн жылдын тиешелүү мезгилинде 0,7 пайызга) көбөйгөн.

Отчеттук жылдын ноябрь айынын акырына карата банк тутумунун таза ички активдери 2015-жылдын башталышынан тартып 8 798,4 млн сомго же 55,1 пайызга кыскаруу менен 7 156,4 млн сом чегинде катталган (өткөн жылдын тиешелүү мезгилинде 17,2 пайызга көбөйгөн эле).

2015-жылдын ноябрь айынын акырында эсептик чен Улуттук банк Башкармасынын

²Өкмөттүн жана резидент эместердин депозиттерин эске албаганда, жеке адамдардын, юридикалык жактардын жана финансы-кредит мекемелеринин депозиттери.

³Өкмөттүн жана резидент эместердин депозиттерин эске албаганда, жеке адамдардын, юридикалык жактардын жана финансы-кредит мекемелеринин кредиттери.

чечимине ылайык 10,00 пайыз деңгээлинде белгиленген (ушул эле жылдын октябрь айынын акырындагы деңгээлине салыштырганда өзгөрүүсүз). Ушундан улам «овернайт» кредиттери жана депозиттери боюнча пайыздык коридордун жогорку жана төмөнкү чектеринин чени тиешелүүлүгүнө жараша 12,00 жана 4,00 пайыз деңгээлинде (өзгөрүүсүз) белгиленген.

2015-жылдын ноябрынын акырына карата жүгүртүү мөөнөтү 7 күндүк ноталардын кирешелүүлүгү 9,99 пайызды түзгөн. Банктар аралык кредит рыногунда репо операциялары боюнча орточо салмактанып алынган чен ноябрь айында эсептик ченден төмөн түптөлгөн жана 8,49 пайызды түзгөн.

Финансылык ортомчулук даражасын мүнөздөгөн, кеңири мааниде колдонулуучу M2X акча мультипликатору отчеттук жылдын 1-декабрына карата 2,191, M2 мультипликатору – 1,199 (2014-жылдын тиешелүү мезгилинде, тиешелүүлүгүнө жараша – 1,901 жана 1,268) чегинде катталган.

M2X акча топтому боюнча эсептелген, экономиканы монетизациялоо коэффициенти ноябрь айынын акырына карата 30,22 пайызды, M2 акча топтому боюнча – 18,61 пайызды (2014-жылдын ноябрь айынын акырына карата, тиешелүүлүгүнө жараша – 31,04 жана 22,16 пайызды) түзгөн.

Акчаларды жүгүртүү тездиги

Экономикада акча массасынын көлөмүнүн көбөйүү арымына салыштырганда, номиналдык ИДӨнүн өсүшүнүн озгон арымда болушу, өтүп жаткан жылдын башталышындагы деңгээлге салыштырганда акчалардын жүгүртүү тездигинин 0,05 ыкчамдашын шарттаган жана ноябрь айынын акырына карата жүгүртүү тездиги 3,31 (M2X боюнча) түзгөн.

Улуттук банктын кассасына 2015-жылдын январь-ноябрь айларында 57 084,5 млн сом келип түшкөн, бул өткөн жылдын тиешелүү мезгилине салыштырганда 12 684,7 млн сомго же 18,2 пайызга аз, ал эми берүү 5 800,2 млн сомго же 9,6 пайызга азаюу менен 54 793,8 млн сом чегинде катталган.

Коммерциялык банктардын кассаларына отчеттук мезгил ичинде 935 426,2 млн сом келип түшкөн, бул 2014-жылдын ушул эле мезгилине салыштырган 20 790,8 млн сомго же 2,3 пайызга көбөйсө, берүү 25 894,1 млн сомго же 2,8 пайызга көбөйүп, 935 751,7 млн сомду түзгөн.

Төлөм системасында 2015-жылдын январь-ноябрь айларында системадагы финансылык тобокелдиктердин деңгээли минималдуу чекте сакталган. Жүгүртүү коэффициенти ноябрь айынын акырына карата 0,52, ликвиддүүлүк коэффициенти – 1,93тү түзгөн.